

NOTAT

Statusnotat vedrørende udviklingen i vikarbeskæftigelsen

28. august 2018

J.nr. 18/11780

VOA

PEJ

1. Indledning

VOA gennemførte i 2017 en analyse af vikarbeskæftigelsen 2008-2016. Analysen indikerede bl.a., at vikarbeskæftigelsen er konjunkturfølsom og virker som en buffer på dele af arbejdsmarkedet. Faldet i vikarbeskæftigelsen i forbindelse med den økonomiske krise, der indtrådte i 2008, var således markant større end udsvingene i den generelle lønmodtagerbeskæftigelse.

Forklaringen på konjunkturfølsomheden i vikarbranchen er formentlig, at anvendelsen af vikarer i opgangstider er en mulighed for virksomhederne for at imødegå mangel på arbejdskraft og sikre fleksibilitet, og at vikarer i den forbindelse er en effektiv rekrutteringskanal. I krisetider vil mange virksomheder til gengæld stoppe med at anvende vikarer og andre løst ansatte, før de begynder at afskedige fastansatte¹. Konjunkturfølsomheden betyder, at vikarbeskæftigelsen er en supplerende indikator i overvågningen af udviklingen på arbejdsmarkedet og STAR følger derfor udviklingen på området.

Erfaringerne fra STAR's tidligere projekt "Tre hovedveje til job" har endvidere vist, at et tæt og formaliseret samarbejde mellem jobcenter og vikarbureauer kan være en effektiv vej tilbage på arbejdsmarkedet for dagpengemodtagere, som er afklaret omkring deres egne kompetencer og jobønsker. Og KRAKA har i foråret 2018 offentliggjort en analyse "*Vikarbeskæftigelse gavner på mikro- såvel som makroniveau*", der viser, at for gruppen af vikarer, som har en svag tilknytning til arbejdsmarkedet, sikrer én periodes vikarbeskæftigelse fremfor én periodes svag tilknytning til arbejdsmarkedet større mulighed for beskæftigelse.

På samme måde indikerede VOA's 2017-analyse af vikarbeskæftigelsen, at vikarbranchen kan være et springbræt og en genvej til arbejdsmarkedet for ledige, nyuddannede og udenlandske statsborgere. Gennem vikaransættelse får ledige og nyuddannede m.fl. mulighed for at afprøve nye arbejdsopgaver og tilegne sig kompetencer, som efterspørges på det nuværende arbejdsmarked. Vikaransættelser er også en ansættelsesform, hvor begge parter kan afprøve samarbejdet og efterfølgende tage stilling til eventuel permanent ansættelse. Og set fra en beskæftigelsespolitisk synsvinkel kan vikarer, og herunder udenlandske vikarer, som har været i vækst de seneste år, være med til at imødegå mangel på arbejdskraft inden for nogle brancher.

¹ Se fx DI Analyse (2016). *Vikarbranchens årsrapport 2016*

I nærværende 2018-statusnotat er de vigtigste nøgletal vedrørende beskæftigelsen i vikarbranchen opdateret med endnu et år - 2017-tal, så analysen omfatter perioden 2008-2017. Følgende skal fremhæves:

Mange mindre vikarbureauer

Vikarbranchen - forstået som vikarbureauer, der formidler arbejdskraft til kundernes virksomheder, men hvor arbejdstagerne er ansat og aflønnet af vikarbureauet - består af knap 700 vikar- og personaleformidlingsbureauer. Langt den største andel af branchen (84 pct.) udgøres af mindre virksomheder med 1-50 ansatte.

Vikarbeskæftigelsen i Danmark er steget siden 2010, men udgør fortsat en relativ lille del af den samlede lønmodtagerbeskæftigelse

Vikarbeskæftigelsen har været stigende siden 2010 og lå i 2017 over niveauet i 2008, som er det første år STAR har tal for (i denne tidsserie). Opgjort i berørte beskæftigede vikarbranchen i 2017 mere end 4 pct. af lønmodtagerne, svarende til 120.000 personer. Opgjort i fuldtidspersoner udgjorde vikarbeskæftigelsen i 2017 godt 1 pct. af den samlede lønmodtagerbeskæftigelse, svarende til godt 25.000 fuldtidspersoner. Dette er næsten uændret i forhold til 2016.

Vikarerne tæller mange udlændinge

Udenlandske statsborgere udgør en betydeligt større andel af vikarbeskæftigelsen end af den generelle lønmodtagerbeskæftigelse (26 pct. af de vikarbeskæftigede mod 9 pct. af de beskæftigede som helhed i 2017) og andelen har været stigende fra 2012 til 2016, hvorefter den er faldet lidt fra 2016-2017. Udenlandske statsborgere fra EU/EØS-lande udgjorde 20 pct. af vikarbeskæftigelsen i 2017, mens statsborgere fra tredjelande udgjorde 6 pct.

Vikarerne er relativt unge og lidt flere er mænd

Vikarbeskæftigede er generelt yngre end lønmodtagerbeskæftigede som helhed. Hver fjerde vikar var i 2017 mellem 20-29 år, mens det blot gjaldt hver sjette blandt de lønmodtagerbeskæftigede. Og mænd udgjorde i 2017 en lidt større andel af de vikarbeskæftigede (57 pct.) end de udgjorde af lønmodtagerbeskæftigelsen som helhed (54 pct.).

Vikarerne er relativt lavt uddannede og det afspejler sig også i arbejdsfunktionerne

Vikarerne har et lavere uddannelsesniveau end lønmodtagere generelt, og det afspejler sig bl.a. også i, at 29 pct. af vikarerne arbejder inden for *Andet manuelt arbejde*, mens det tilsvarende blot gælder 8 pct. blandt de beskæftigede som helhed. Andelen af vikarer med *Andet manuelt arbejde* er dog faldet med 5 procentpoint fra 1. kvartal 2015 til 1. kvartal 2017, mens den er steget lidt inden for bl.a. *Håndværkspræget arbejde* og *Service- og salgsarbejde*. En tidligere opgørelse viser i øvrigt også, at udenlandske vikarer i endnu større omfang er beskæftiget med *Andet manuelt arbejde* (42 pct.).

Bortset fra den ovennævnte ændring i vikarernes arbejdsfunktioner kan der ikke fra 2016 til 2017 konstateres betydende ændringer i vikarbeskæftigelsen, hverken ift. omfang, andelen af samlede lønmodtagerbeskæftigelse, køns- og alderssammensætning eller udlændingenes andel af vikarbeskæftigelsen mv.

Der ses heller ikke nævneværdige ændringer i den forudgående arbejdsmarkedsstatus for de personer, der påbegyndte vikarbeskæftigelse i henholdsvis 1. kvartal 2015 og 1. kvartal 2017 eller i disse vikarers arbejdsmarkedsstatus 9 måneder efter.

2. Hvad karakteriserer vikarbranchen og vikarerne?

2.1 700 vikar- og personaleformidlingsbureauer i Danmark

Antallet af vikar- og personaleformidlingsbureauer i Danmark udgør primo 2018 knap 700².

Den største andel af branchen udgøres af mindre virksomheder – 60 pct. har således 1-10 ansatte og 24 pct. har 11-50 ansatte. Dette er uændret ift. primo 2017.

Tabel 1

84 pct. af vikarbureauerne udgøres af mindre virksomheder (1-50 ansatte)

Antal vikarer/ansatte	Pct.
1-10	60%
11-20	11%
21-50	13%
51-100	7%
101-1.000	8%
1.001-5000	1%
I alt	100%

Anm.: Opgjort pr. 1. januar 2018. Vikarbureauer mv., der ikke står med ansatte i CVR-registeret på tidspunktet for opgørelsen, indgår ikke. Der er taget udgangspunkt i CVR-nummer og ikke p-nummer.

Kilde: STAR på baggrund af CVR-registeret.

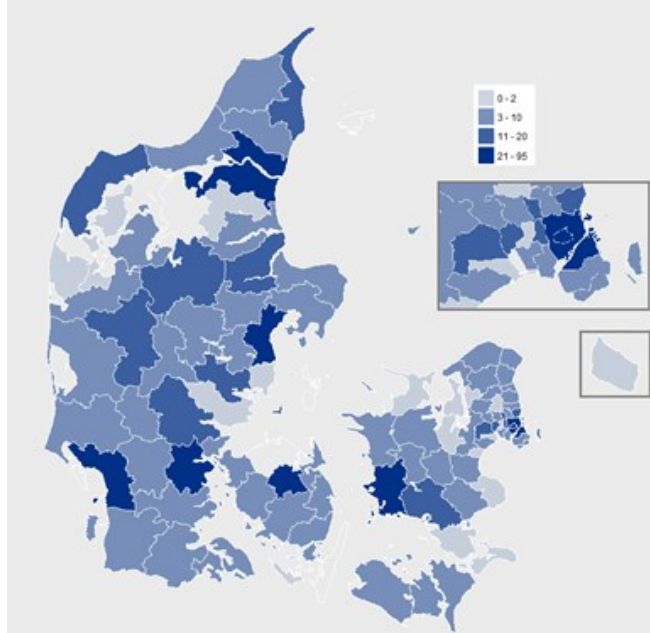
Det er ikke overraskende de store kommuner København, Aarhus, Aalborg, Odense, Esbjerg samt Kolding, der har flest vikarbureauer, *jf. figur 1*, ligesom det er de større byer, der har flest ansatte i vikarbureauerne.

Men vikarbureauerne er i øvrigt spredt godt ud over landets kommuner, hvilket også afspejler de mange mindre bureauer, som kan have specialiseret sig inden for forskellige områder. Fx formidling af vikarer inden for landbruget og formidling af vikarer i bred forstand fra østeuropæiske lande som bl.a. Polen og Rumænien.

² Opgjort pr. 1. januar 2018. Vikarbureauer mv., der ikke står med ansatte i CVR-registeret på tidspunktet for opgørelsen, indgår ikke. Der er taget udgangspunkt i CVR-nummer og ikke p-nummer.

Figur 1

Flest vikarbureauer i største kommuner, men pæn spredning over hele landet.

Anm.: Figuren viser antallet af vikarbureauer og virksomheder inden for anden personaleformidling i de enkelte kommuner. Vikarbureauer mv. der ikke står med ansatte i CVR-registeret på tidspunktet for opgørelsen, indgår ikke. Der er taget udgangspunkt i P-nummer og ikke CVR-nummer.
Kilde: STAR på baggrund af CVR-registeret.

2.2 Den danske vikarbeskæftigelse stiger

Vikarbranchen beskæftigede i 2017 mere end 4 pct. af lønmodtagerne – svarende til 120.000 personer³. Opgjort i fuldtidspersoner udgjorde vikarbeskæftigelsen godt 1 pct. af den samlede lønmodtagerbeskæftigelse, svarende til godt 25.000 fuldtidspersoner. I europæisk sammenhæng er der tale om et lavt niveau⁴.

Vikarbeskæftigelsen steg frem til 2007⁵. Fra 2008 til 2009 faldt vikarbeskæftigelsen markant som følge af den økonomiske krise. Vikarbeskæftigelsen har fra 2010 været konstant stigende og lå i 2017 (25.300 fuldtidspersoner) over niveauet i 2008 (20.800 fuldtidspersoner), *jf. figur 2 og 3*. I 2016 var antallet af fuldtidspersoner 24.600. Der ses endvidere en opbremsning i væksten i vikarbeskæftigelsen i 2017 i forhold til den samlede beskæftigelse.

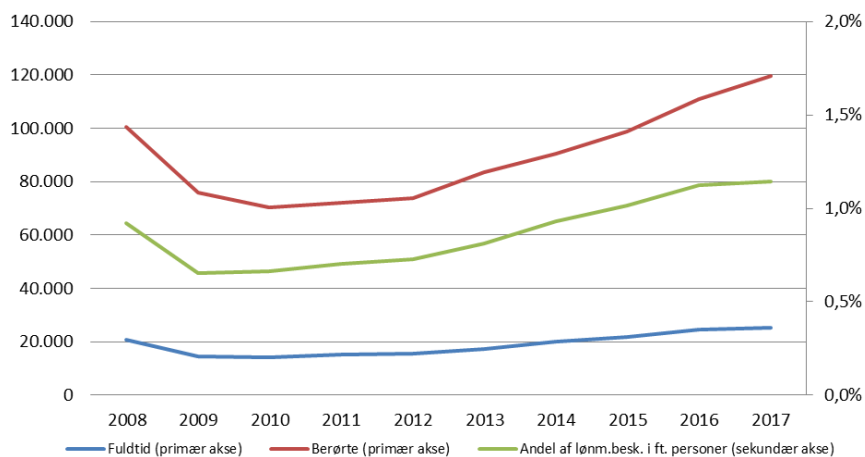
³ Som kilde til den samlede lønmodtagerbeskæftigelse opgjort i berørte er anvendt DST's Beskæftigelse for Lønmodtagere (LBESK20).

⁴ Se fx Dansk Erhvervs Vikaranalyse 2017, der refererer til en opgørelse fra den europæiske vikarbranche-organisation CIETT.

⁵ Dette fremgår af en RAS-opgørelse fra DST. Opgørelsen er ikke direkte sammenlignelig med opgørelsen fra Jobindsats, da der er tale om forskellige opgørelsesmåder. Der er også et databrud for vikarbeskæftigelsen imellem 2007 og 2008 i RAS-opgørelsen, som følge af overgangen til Indkomstregisteret som datakilde.

Figur 2

Vikarbeskæftigelsen er steget siden 2010 og udgør en stigende andel af samlede lønmodtagerbeskæftigelse

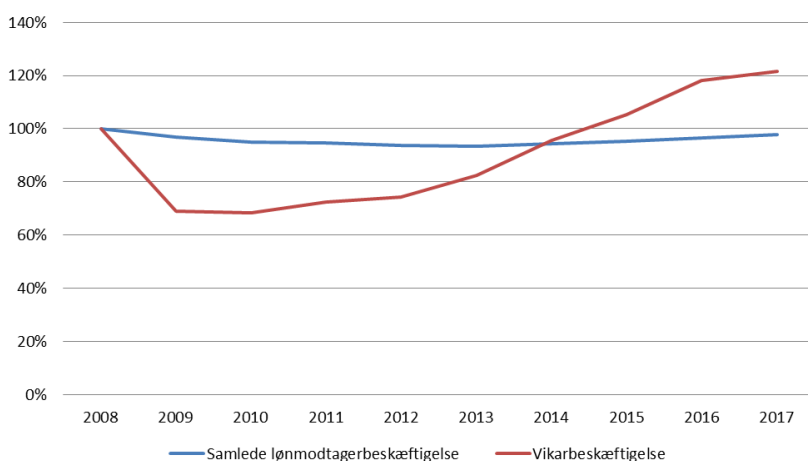

Anm.: Der er ved opgørelsen taget udgangspunkt i de virksomheder/CVR-numre, der pr. ultimo 2017, havde vikarbranchen som hovedområde.

Kilde: Særtræk på baggrund af Jobindsats.dk.

Figur 3

Større udsving i vikarbeskæftigelsen end i den generelle lønmodtagerbeskæftigelse i forbindelse med krisen

Anm.: Opgørelsen er i fuldtidspersoner (Indeks 100 = 2008).

Kilde: Jobindsats.dk og særtræk på baggrund af Jobindsats.dk. Anm.: Opgørelsen er i fuldtidspersoner.

Kilde: Særtræk på baggrund af Jobindsats.dk.

2.3 Hvem er de vikarbeskæftigede og hvilke arbejdsfunktioner har de?

2.3.1 Vikarerne er relativt unge og lidt flere er mænd

Vikarbeskæftigede er generelt yngre end lønmodtagerbeskæftigede som helhed. Eksempelvis var ca. hver fjerde vikar i 2017 mellem 20-29 år, mens det tilsvarende gjaldt ca. hver sjette blandt de beskæftigede som helhed.

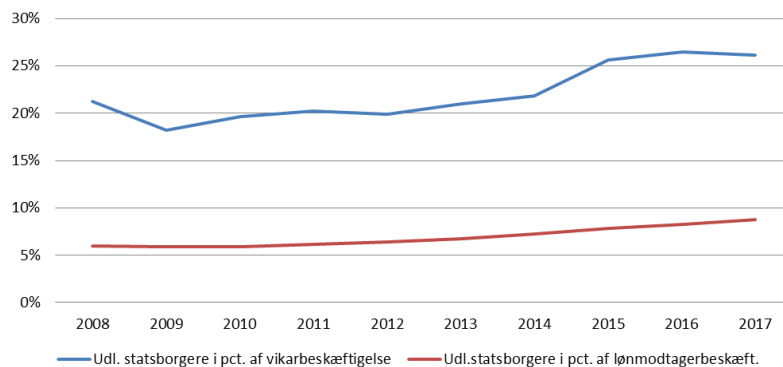
Mænd udgjorde i 2017 57 pct. af de vikarbeskæftigede mod 54 pct. af de beskæftigede som helhed.

2.3.2 Stigende andel udenlandske statsborgere blandt vikarbeskæftigede siden 2009

Udenlandske statsborgeres andel af den samlede vikarbeskæftigelse har været stigende i næsten alle år siden 2009, dog ses mindre fald fra 2011 til 2012 og fra 2016 til 2017. Udenlandske statsborgere udgjorde i 2017 - som i de foregående år - en betydelig større andel af vikarbeskæftigelsen (26 pct.) end af lønmodtagerbeskæftigelsen som helhed (9 pct.), *jf. figur 4*.

Figur 4

Udenlandske statsborgere udgør en betydelig større andel af vikarbeskæftigelsen end af den samlede lønmodtagerbeskæftigelse

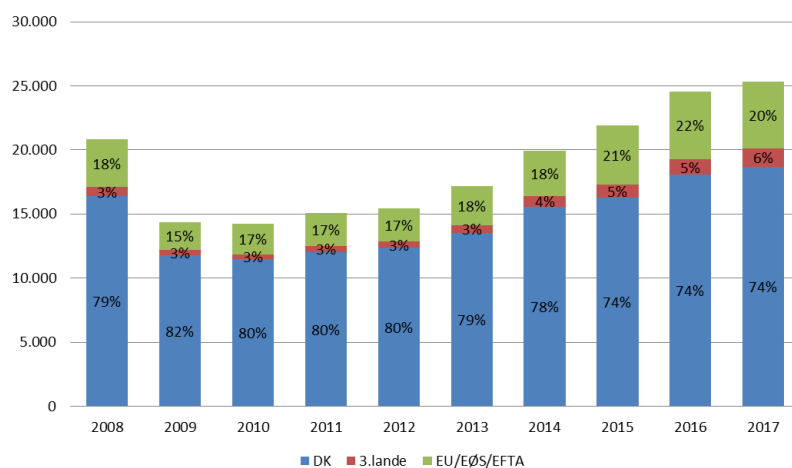

Anm.: Opgørelsen er i fuldtidspersoner.

Kilde: Særtræk på baggrund af Jobindsats.dk. Anm.: Opgørelsen er i fuldtidspersoner. Procenttallene er afrundede og summer ikke nødvendigvis til 100.

Kilde: Særtræk på baggrund af Jobindsats.dk.

Stigningen i udenlandske statsborgere i vikarbeskæftigelse ses i særdeleshed blandt EU/EØS-landene og særligt blandt nogle af de lande, der er blevet medlemmer af EU efter 2004, fx Polen, Rumænien og Litauen, *jf. figur 5 og tabel 2*.

Figur 5**Konstant stigning i antallet af fuldtidspersoner i vikarbranchen fra EU/EØS i perioden 2009-2016**

Anm.: Opgørelsen er i fuldtidspersoner. Procenttallene er afrundede og summer ikke nødvendigvis til 100.
Kilde: Særtræk på baggrund af Jobindsats.dk.

Tabel 2**Flest vikarer fra enkeltlande som Polen, Rumænien og Litauen i 2017**

	Fuldtids- personer 2009	Fuldtids- personer 2017	Udv. i antal 2009- 2017	Udv. i pct.
Polen	860	2.153	1.293	150%
Rumænien	88	909	821	933%
Litauen	143	435	292	204%
Tyskland	440	269	-171	-39%
Sverige	270	194	-76	-28%
Portugal	4	188	184	4.600%
Letland	47	148	101	215%
Bulgarien	39	139	100	256%
Ungarn	13	109	96	738%
Slovakiet	13	93	80	615%
EU/EØS/EFTA	2.204	5.164	2.960	134%
Heraf EU-lande efter 2004	1.221	4.058	2.837	232%
Heraf øvrige EU/EØS/EFTA	983	1.106	123	13%
3. lande	419	1.439	1.020	243%
DK	11.763	18.702	6.939	59%
I alt	14.385	25.304	10.919	76%

Anm.: Tabellen viser de 10 største EU-nationaliteter i vikarbranchen i 2017, herunder udvikling fra 2009-2017 i antal fuldtidspersoner og procent.

Kilde: Særtræk på baggrund af Jobindsats.dk.

2.3.3 Generelt lavere uddannelsesniveau og flere med manuelt arbejde blandt vikarer

Tidligere opgørelser har vist, at vikarerne generelt har et lavere uddannelsesniveau end lønmodtagerbeskæftigede under ét.

Det lavere uddannelsesniveau afspejler sig også i vikarernes arbejdsfunktioner, hvor vikarerne i meget større omfang end lønmodtagerne generelt er beskæftiget med *Andet manuelt arbejde, Service- og salgsarbejde, Håndværkspræget arbejde og Almindeligt kontor- og kundeservicearbejde*, jf. tabel 3. Fx arbejdede 29 pct. af de vikarbeskæftigede inden for *Andet manuelt arbejde* i 1. kvartal 2017, mens det tilsvarende blot gjaldt 8 pct. blandt de beskæftigede som helhed. Og VOA's 2017-analyse viste, at den høje andel af vikarbeskæftigede inden for *Andet manuelt arbejde* er endnu mere udtalt blandt udenlandske statsborgere (42 pct.)⁶.

Set ift. 1. kvartal 2015 er andelen af de vikarbeskæftigede, der i 1. kvartal 2017 arbejder med *Andet manuelt arbejde*, dog faldet med 5 procentpoint, mens den er steget lidt inden for bl.a. *Håndværkspræget arbejde* og *service- og salgsarbejde*, jf. tabel 3.

Tabel 3

Vikarer er i højere grad end lønmodtagerne generelt beskæftiget inden for *Andet manuelt arbejde*

	Vikar-	Lønmodtager-	Udv i andel fra 1.kvt 2015-1.	
	beskæftigelse	beskæftigelse	kvt 2017 (pct. point)	
	1. kvt. 2017		Vikarbesk.	Lønmodt.besk.
Ledelsesarbejde	1,5%	5,6%	-0,7%	0,1%
Arbejde, der forudsætter viden på højeste niveau	7,7%	30,6%	-1,2%	0,3%
Arbejde, der forudsætter viden på mellemniveau	6,6%	12,7%	-0,4%	-0,2%
Almindeligt kontor- og kundeservicearbejde	12,4%	9,2%	1,0%	-0,1%
Service- og salgsarbejde	23,7%	17,6%	1,8%	-0,8%
Arbejde inden for landbrug, skovbrug og fiskeri ekskl. medhjælp	1,2%	0,3%	0,4%	0,0%
Håndværkspræget arbejde	14,0%	8,6%	2,4%	0,5%
Operatør- og monteringsarbejde samt transportarbejde	3,4%	6,1%	1,6%	0,1%
Andet manuelt arbejde	29,3%	8,3%	-5,0%	0,0%
Militært arbejde	0,2%	0,9%	0,1%	0,0%
I alt med arbejdsfunktion	100%	100%		
Ukendt arbejdsfunktion i pct.	10,7%	10,5%		

Anm.: Tabellen viser vikarbeskæftigelsen og lønmodtagerbeskæftigelsen i 1. kv. 2017 fordelt på arbejdsfunktioner (DISCO08-hovedgrupper) og opgjort i fuldtidspersoner.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af DS' Beskæftigelse for lønmodtagere.

2.4 Vikaransættelser som springbræt og genvej til det danske arbejdsmarked

Dansk Erhverv gennemførte i foråret 2016 en survey⁷ blandt vikaransatte i medlemsvirksomheder af vikarbranchen. Det fremgik bl.a. af undersøgelsen, at mange ser vikararbejdet som et springbræt til fast arbejde (62 pct.) og angiver, at det er

⁶ Baseret på 2014-tal fra Danmarks Statistiks Beskæftigelse for Lønmodtagere (BFL).

⁷ Analysenotat, Dansk Erhvervs Vikaranalyse 2017.

lettere at få arbejde som vikar end andet arbejde (40 pct.). 44 pct. svarede også, at de forud for vikaransættelsen var arbejdsløse.

KRAKA har endvidere offentliggjort en analyse i foråret 2018 ”Vikarbeskæftigelse gavner på mikro- såvel som makroniveau”, der viser, at for gruppen af vikarer, som har en svag tilknytning til arbejdsmarkedet, sikrer én periodes vikarbeskæftigelse fremfor én periodes svag tilknytning til arbejdsmarkedet større mulighed for beskæftigelse⁸.

VOA’s analyse på registerdata understøtter også, at vikaransættelser kan være et springbræt til arbejdsmarkedet for ledige og nyuddannede, *jf. tabel 4*. Af de godt 28.000 personer, der påbegyndte en vikarbeskæftigelse i 1. kvartal 2017 (og som ikke havde en forudgående vikarbeskæftigelse måneden forinden) modtog knap 26 pct. alene offentlig ydelse i måneden forinden. Det er næsten uændret ift. 1. kvartal 2015 (27 pct.).

Tabel 4

Arbejdsmarkedsstatus forud for påbegyndt vikarbeskæftigelse i hhv. 1. kvartal 2015 og 1. kvartal 2017

	Status ugen/måneden inden påbegyndt vikarbeskæftigelse	
	1. kv. 2015	1. kv. 2017
	Andel i pct.	
Beskæftigelse uden ydelse	40,1%	43,5%
Beskæftigelse og offentlig ydelse	16,1%	14,6%
Offentlig ydelse uden beskæftigelse	27,2%	25,6%
Selvforsørgede med bopæl i DK	10,2%	10,8%
Øvrige	6,4%	5,5%
I alt	100%	100%

Anm. 1: Påbegyndt vikarbeskæftigelse er i denne sammenhæng defineret ved, at der ikke må være forudgående vikarbeskæftigelse måneden inden. Ydelsesstatus er opgjort den sidste uge i måneden inden påbegyndt vikarbeskæftigelse, beskæftigelsesstatus er opgjort måneden inden påbegyndt vikarbeskæftigelse.

Anm. 2: Ydelser omfatter i denne sammenhæng a-dagpenge, kontantydelse, arbejdsmarkedsydelse, særlig uddannelsesydelse, kontanthjælp, uddannelseshjælp, integrationsydelse, revalidering og forrevalidering, sygedagpenge, jobafklaringsforløb med ressourceforløbsydelse, ressourceforløb, ledighedsydelse, fleksjob, førtidspension, efterløn, barselsdagpenge, rotationsvikarer, voksenlærlinge, SU, SVU og folkepension.

Anm. 3: Øvrige omfatter bl.a. Selvforsørgede uden bopæl i DK og Udvandret.

Kilde: Indkomstregisteret og BM’s DREAM.

Det ses også, at 39 pct. af de personer, der modtog offentlig ydelse eller offentlig ydelse i kombination med beskæftigelse umiddelbart forud for den påbegyndte vikarbeskæftigelse i 1. kvartal 2017, var i beskæftigelse eller vikarbeskæftigelse uden at modtage ydelser 9 måneder efter, *jf. tabel 5*. Dette er nogenlunde på niveau med det tilsvarende tal for personer med påbegyndt vikarbeskæftigelse i 1. kvartal 2015 (40 pct.).

⁸ Kraka, Analyse 30. marts 2018 - Vikarbeskæftigelse gavner på mikro- såvel som makro-niveau. Analysen er lavet på opfordring af DI Service.

Tabel 5**Arbejdsmarkedsstatus efter 9 måneder for personer, der modtog ydelse umiddelbart forud for påbegyndt vikarbeskæftigelse i hhv. 1. kvartal 2015 og 2017**

	1. kv. 2015	1. kv. 2017
	Andel i pct.	
Beskæftigelse/vikarbeskæftigelse uden ydelse	39,9%	38,7%
Beskæftigelse/vikarbeskæftigelse og offentlige ydelse	35,1%	35,3%
Offentlig ydelse uden beskæftigelse	21,4%	21,7%
Selvforsørgelse med bopæl i Danmark	2,9%	2,9%
Øvrige	0,6%	1,4%
I alt	100%	100%

Anm. 1: Øvrige omfatter bl.a. udvandret, selvforsørgelse uden dansk bopæl og død.
Kilde: Indkomstregisteret og BM's DREAM.

Dansk Erhvervs survey blandt vikaransatte fra 2016 viste også, at nogle sætter pris på den fleksibilitet og frihed, der ligger i vikarlivet. Fx angav 21 pct., at de arbejder som vikar '...fordi de selv kan vælge arbejdstid og arbejdsplads'⁹. Det er formentlig blandt disse personer, man skal finde de personer, der arbejder som vikarer over længere tid. 5 pct. af personerne med påbegyndt vikarbeskæftigelse i 2015, havde i de forudgående 5 år vikarbeskæftigelse som dominerende branchekode i et samlet antal måneder svarende til mere end 2 år¹⁰.

Den voksende gruppe af vikarbeskæftigede fra EU-landene siden 2009, jf. afsnit 2.3.2, indikerer endvidere, at vikarbeskæftigelsen kan være en genvej til det danske arbejdsmarked. Og set fra en beskæftigelsespolitisk synsvinkel kan EU-vikarerne være med til at imødegå mangel på arbejdskraft inden for nogle brancher.

⁹ Bemærk, at det var muligt at angive flere samtidige begrundelser for at arbejde som vikar.

¹⁰ STAR har baseret denne opgørelse på Indkomstregisteret og BM's DREAM og har taget udgangspunkt i populationen af personer, der har påbegyndt en vikarbeskæftigelse i 2015 fra eIndkomst, og som ikke har haft vikarbeskæftigelse i måneden forinden. For disse personer er der i DREAM optalt det antal måneder i den forudgående 5 års periode, hver enkelt person har haft vikarbeskæftigelse som dominerende branchekode.